

Westen, W. van der (2008). “Elke docent voor taalrendement. Taalbeleid op het Rijswijks lyceum”. In: *Levende Talen Magazine*. Online raadpleegbaar op: <https://tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltn/article/view/337/330>.

Ronde 2

Melanie de Koning-Riekwel & Edwin de Vette
Hogeschool Rotterdam
Contact: riems@hr.nl
veted@hr.nl

Master Taalbewust Leren

1. Inleiding

Aan de Hogeschool Rotterdam is sinds september 2023 een nieuwe masteropleiding, de ‘Master Taalbewust Leren’ (MTL), gestart. In de tweejarige deeltijdopleiding worden studenten opgeleid tot ‘*teacher leaders*’ die gespecialiseerd zijn in taalbewust leren. De masteropleiding leidt taalcompetente onderwijsprofessionals op die kunnen inspelen op talige uitdagingen in de (meertalige) klas en de onderwijsinstelling. Dat houdt in: het beïnvloeden van taalbeleid, het verbeteren van onderwijs en het meenemen van het team in taalontwikkende veranderingen, zoals het verbeteren van de taaldidactiek en taalgericht lesgeven. Het doel is om bij te dragen aan kansengelijkheid, het terugdringen van laaggeletterdheid en taalachterstand, en het vergroten van school- of studiesucces. De master richt zich op leraren in het primair onderwijs (po), het voortgezet onderwijs (vo) en het hoger beroepsonderwijs (hbo). Het gaat hierbij niet alleen om leraren Nederlands, maar ook om een leraar Geschiedenis of Biologie.

2. Competenties Master Taalbewust Leren

Studenten aan de Master Taalbewust Leren ontwikkelen de volgende competenties:

- taalbewust leren bevorderen;
- praktijkonderzoek doen;
- doorwerking realiseren.

2.1 *Competent in het bevorderen van taalbewust leren*

De Master Taalbewust Leren:

- beschikt over een kennisbasis van actuele, bruikbare en betrouwbare kennis over ‘taalontwikkeling’, ‘meertaligheid’, ‘taaldidactiek’ en ‘taal(onderwijs)beleid’, en is op basis daarvan in staat om binnen de school of onderwijsinstelling een rijke taal-leeromgeving te creëren, die de ontwikkeling van zowel de taalvaardigheid als het leren van leerlingen of studenten optimaal stimuleert en ondersteunt;
- zet zich, vanuit een positieve attitude ten opzichte van talige diversiteit, in voor een inclusief taalonderwijsbeleid, dat bijdraagt aan gelijkwaardige maatschappelijke kansen voor alle leerlingen en studenten.

Competent zijn in taalbewust leren, zorgt ervoor dat de afgestudeerden MTL meesterschap uitoefenen door hun diepgaande kennis over taalontwikkeling en de rol van taal in onderwijs, en een breed repertoire aan taaldidactische middelen voor pedagogische en didactische doelen ten dienste te stellen aan de taalontwikkeling van leerlingen en het taalbeleid van de school. Daarbij zijn zij zich bewust van de maatschappelijke aspecten van hun specialisatie en van de ethische aspecten hiervan. Bij het oplossen van praktijkvraagstukken in de school laten zij deze aspecten een rol spelen in de afwegingen. Het meesterschap van de master wordt met name ontwikkeld door competent te worden in taalbewust leren en in het realiseren van doorwerking.

2.2 *Competent in het doen van praktijkonderzoek*

De Master Taalbewust Leren:

- stelt de kwaliteit van eigen taalonderwijs, dat van anderen en het taalbeleid van de onderwijsinstelling methodisch vast en verbetert dit door participatief actieonderzoek;
- begeleidt een PAO-team bij onderzoeksprojecten over complexe uitdagingen op het gebied van taalbewust leren in de school of de onderwijsorganisatie, werkt mee in de uitvoering en komt samen met het PAO-team tot gedragen oplossingen.

Voor het competent zijn in het doen van praktijkonderzoek is gekozen voor participatief actieonderzoek (PAO) dat zorgt voor een methodisch kader waar doorwerking onderdeel van uitmaakt. Omdat deze vorm van onderzoek vanaf het begin een gemeenschap van belanghebbenden laat meedenken en mee-onderzoeken, en expliciet aandacht besteedt aan ‘eigenaarschap’, is de kans op doorwerking groter. Het kunnen begeleiden van een participatief actieonderzoek is een complexe vaardigheid, omdat studenten flexibel moeten kunnen reageren op een dynamische omgeving, zonder het doel van het onderzoek uit ogen te verliezen. Hiervoor is het nodig methodisch te werken en voortdurend te reflecteren op de verhouding tussen ‘methodiek’ en ‘rele-

vantie voor de context'. Tegelijkertijd staan ze voor de uitdaging om in het onderzoek verschillende vormen van kennis te benutten en te integreren. Denk hierbij aan: praktijkkennis van belanghebbenden, wetenschappelijke kennis, specifieke vakliteratuur en kennis uit grijze literatuur.

2.3 Competent in het realiseren van doorwerking

De Master Taalbewust Leren:

- beïnvloedt het taalbeleid en begeleidt collega's en andere stakeholders in de daarmee samenhangende veranderingen om taal te integreren in het onderwijsprogramma;
- inspireert vakgenoten uit andere organisaties met eigen opgedane kennis en ervaring;
- toont zich een rolmodel in het reflecteren op de eigen ontwikkeling en de eigen professionele identiteit, en stimuleert anderen om hetzelfde te doen.

Doorwerking vraagt om reflectief vermogen op professionele identiteit (Ruijters e.a. 2020). Dat is belangrijk, omdat er een steeds grotere druk komt op professionalisering en op voortdurende ontwikkeling in scholen. De uitdaging ligt erin om zelf de "verantwoordelijkheid te pakken voor zijn professie en met collega's het gesprek aan te gaan over wat die professie nu inhoudt en wat professioneel handelen is" (Ruijters e.a. 2020: 22). Door expliciet aandacht te besteden aan professionele ontwikkeling, levert de opleiding taalbewuste professionals af die weten waar ze voor staan, die bewust handelen en die het eigen handelen kritisch kunnen bekijken.

De keuze voor participatief actieonderzoek vergroot de kans op doorwerking, omdat het de kans op eigenaarschap bij de betrokken belanghebbenden vergroot. Het cocreërende element van PAO heeft een professionaliserende werking, waardoor er bij alle betrokkenen een verdieping van kennis over 'taal', 'taalvaardigheid' en 'taalontwikkeling' plaatsvindt. Kenmerkend voor het masterniveau is dat deze doorwerking plaatsvindt op team- en organisatieniveau, en dat de opgeleide MTL relevante inzichten buiten de eigen werkcontext deelt. De rol van *teacher leader* is hierbij ook relevant. Uit de onderwijskundige veranderliteratuur weten we dat leiderschap van leraren een noodzakelijk onderdeel is van kwaliteitsverbetering en innovatie in school. Informeel en gedeeld leiderschap kan het gevoel van regie over de invulling van hun professie versterken (Nguyen e.a. 2019).

Het onderwijsprogramma van de master is zo opgezet dat de studenten geïntegreerd werken aan de ontwikkeling van de drie competenties via praktijkgerichte beroepsproducten.

3. *Teacher leader*

De afgestudeerde MTL neemt een positie in van specialist en verbinder. Vanuit zijn specialisatie werkt hij samen met collega's uit andere vakgebieden en met andere functies. Hoewel de afgestudeerde MTL een specialist is in taalbewust leren, overstijgt zijn handelen het microniveau van lesgeven in de (eigen) klas. Het gaat om taalgericht lesgeven in alle vakken. Daarmee is de afgestudeerde MTL in de onderwijsliteratuur te typeren als een specialistische *teacher leader*. Kenmerkend voor een *teacher leader* zijn 'informeel leiderschap op basis van samenwerking en vertrouwen' en 'invloed die het niveau van de klas ontstijgt, met als doel didactiek, schooleffectiviteit en/of het leren van leerlingen of studenten te vergroten' (Nguyen e.a. 2019).

Ronde 3

Mariska Okkinga & Kirsten van den Heuij
 Hogeschool Rotterdam
 Contact: m.okkinga@hr.nl

Taal-vakintegratie in het hoger onderwijs: wat is hierover bekend uit de literatuur?

1. Inleiding

De aandacht voor de talige aspecten van het hoger (beroeps)onderwijs wordt steeds groter. Onderwijsteams, docenten en studenten zien steeds duidelijker het verband tussen 'kennisverwerving voor het toekomstige beroep' en 'taalvaardigheid'. Ook de overheid heeft een hernieuwde interesse in de (Nederlandse) taalvaardigheid in het hoger onderwijs, met nieuwe regelgeving omtrent het aanbieden van Nederlandstalige opleidingen en het terugdringen van Engelstalige opleidingen. Maar werken aan taalvaardigheid in het hoger onderwijs omvat veel meer dan alleen het instellen van een voertaal. Taal is onlosmakelijk verbonden met onderwijs en leren. Taal wordt gebruikt voor de overdracht van informatie van de docent naar de student, maar de student zet taal ook in om aan te tonen dat de nieuwe informatie verworven is (Hajer & Meesstringa 2007). Juist in het hoger onderwijs is de koppeling van academische taal en de vaktaal essentieel om succesvol een studie af te ronden en om studenten klaar te stomen om als professional aan de slag te gaan. Echter, de expertise in onderwijsteams om de didactiek van taalgericht vakonderwijs duurzaam in te bedden, ontbreekt vaak.